

ULUSAL YANLIŞ ALGILAMA VE SAVAŞIN NEDENLERİ

- I. Yanlış algılama ne kadar yaygındır? Ne kadar tehlikelidir? Yanlış algılama durumları her zaman tehlikeli midir?

Yanlış algılamalar bazen savaşları önleyebilir. Örneğin, devletler güvende olmamalarına rağmen bunu bilmiyorlarsa, bu durumu bildikleri takdirde başlatabilecekleri savaşları hiç başlatmayabilirler. Ancak yanlış algılamalar genellikle savaş riskini arttırmırlar. Örneğin:

 - Diğer devletlerin düşmanlık derecesini abartan veya küçümseyen devletler savaşa neden olabilir.
 - Yanlış iyimserlik de yanlış kötümserlik de savaşa neden olabilir.
- II. ULUSAL YANLIŞ ALGILAMANIN ÜÇ PARADİGMASI: PSİKOLOJİ, BULANIKLIK, ALDATMACILIK
- III. PSİKOLOJİDEN KAYNAKLANAN ÖNERMELER (Jervis 1968, okuma listesindeki Jervis 1976, ve 'International Encyclopedia of Social Sciences' içinde 'Social Psychology of Intergroup Relations')
- A. 'Yanlış Atfetme Sorunu': Devletler kendi saldırgan davranışlarını içinde buldukları duruma bağlarken, diğerlerinin saldırganlığını ise onların doğuştan gelen tabiatına atfeder. Böylece devletler kendilerinin hoş olmayan davranışlarına, bu tür davranışların gereklilik olduğu yönünde bir mazeret bulurken, diğerlerinin benzer davranışlarının tahrik edilmeden yapılmış ve savunulamayacak davranışlar olduğunu düşünür.
- B. Bununla ilgili bir hastalık: Devletler iyi davranışlar gösterdiklerinde, bir devlet bunun sebebinin onları böyle davranmaya iten kendi çabaları olduğunu düşünürken, kötü davranışlarını ise onların doğuştan gelen tabiatlarına bağlar (Jervis 1968'deki önerme 11). Sonuç olarak, devletler, diğer devletlerde düşmanca davranışlar ortaya çıkmasında kendi rollerini küçümser; dolayısıyla, düşmanca davranışın değişmez olduğu yönündeki yargıyı abartırlar.
- C. Düşünce ve inançlarda ısrarcılık: Devletler, yeni gerçekleri kendi seçkinlerinin varolan düşünceleriyle çeliştiği zaman özümsemekte yavaş davranırlar. (Jervis 1968'deki önerme 1)
- D. Devletler, bir bilginin genel olarak bilindiği ve paylaşıldığı yönündeki ve dolayısıyla iletişim yollarının da etkin olduğu yönündeki düşünceyi abartırlar. Sonuçta, hem kendisinin hem de diğerlerinin yanlış algılamalarının varlığından habersiz kalabilirler. (Jervis 1968'deki önermeler 5, 6 ve 12).
- E. Devletler, münferit olaylardan çok fazla çıkarım yapıp, uluslararası politikadaki olaylar ile iç politikadaki olaylar arasında yanlış kıyaslamalar yaparlar.
- F. Devletlerin, diğerlerinin davranışlarının organize, sistemli, merkezi olduğu yönündeki düşüncelerini abartma eğilimleri vardır. (Jervis 1968'deki önerme 9). Soru: Bu yanlış algılamaların psikolojik olmayan alternatif açıklamaları olabilir mi (örneğin B ve C'deki yanlış algılamaların)?
- G. Grup içi-grup dışı kuramından kaynaklanan önermeler: İnsanların, kendilerini kendi içinde birlik olmuş ama dışı karşı düşmanca duygular besleyebilecek gruplar halinde organize etme eğilimi vardır. Grup içindeki benzerlikleri abartıp grubun diğer üyelerini kayırırken, grubun dışında kalanların farklılıkları abartıp onların aleyhinde

olurlar. Kendi gruplarını erdemlerini ve grup dışındakilerin de eksikliklerini abartan anlatılar yaratırlar. Bu duruma, milli ve dini bağlılıklar, hatta üniversitelere ve spor takımlarına olan bağlılıklar, örnek gösterilebilir.

IV. KURUM KURAMINDAN ÖNERMELER 1: ASKERİ VE DİĞER BÜROKRATİK KURUMLAR İLE ÖZEL KURUMLARIN DEVLET VE KAMU SEVİYESİNDE YANLIŞ ALGILAMALAR OLUŞMASINDAKİ ROLLERİ

A. 'Militarizm'

1. Militarizmin İki Kuramı

- a. 'Askeri kurumlar savaş ile varolurlar bu nedenle de savaflara yol açarlar.' Joseph Schumpeter, Richard Cobden, Alexis de Tocqueville ve diğerlerinin görüşünü destekleyecek az sayıda tarihi gerçek vardır.
- b. 'Askeri kurumlar, sivil toplumun içine, sivilleri savafla sürükleyen fikirler zerk ederler. Askeri kurumlar bunu kendi kurumsal çıkarlarını koruyup kollamak için yaparlar.' Profesyonel askeri kurumlar ve ilgili kurumların, sanayinin yanlış algılamanın kaynakları haline gelmesi durumu. (Jack Snyder'ın 'Myths of Empire'a bakınız).
 - i. Başlıca örnekler, 1914 öncesi Almanya ve 1930'lardaki Japonya'dır. Ayrıca 1914 öncesi Türkiye, Sırbistan ve Rusya da örnek olarak sayılabilir. Günümüzde ise Pakistan ve Kuzey Kore muhtemel örnekler olabilir. Bazıları, Çin'in de bunun örneği olabileceği yönünde endişeleniyor.
 - ii. Bu kuram, birçok askeri kurumu, belki de çoğunluğunu, kapsamaz. Buna rağmen, yine de kullanışlı mıdır?

2. Kurumlar ne ister?: büyüklük ve zenginlik, kurumsal özün korunmasını, özerklik, en az seviyede belirsizlik.

3. Neden bazı askeri kurumlar yüksek irade sahibi ve güçlü aktörlerdir – neden ulusal algılamaları şekillendirmek isterler ve bunu neden yapabilirler?

- a. Profesyonel askeri kurumların neden güçlü irade sahibi olduğu ile ilgili görüşler:
 - Askeri kurumlar, toplumdan para ve zaman olmak üzere çok şey talep ederler. Bu taleplerini sürekli mazur göstermek zorundadırlar.
 - Askeri kurumların doğal karşıtları vardır. Bunların içinde, askeriye'nin görevlerini eleştiren barış grupları ve pasifist dini kurumlar bulunur. Bu tür karşıtlara cevap verilmesi gerekir.
 - Subayların sadece bir işvereni vardır: ordu. Dolayısıyla, subaylar kendi ekonomik durumları ile ilgili özel olarak kaygılanırlar.
- b. Profesyonel askeri kurumların neden ikna edici bir gücü olduğu ile ilgili görüşler:
 - Bilgi ve uzmanlık alanında tekelinin olması
 - Monolitik karakterleri, hiyerarşik yapıları ve yüksek moralli birlikleri
 - Büyük iş gücü
 - Yüksek prestijleri
 - (Daha geniş tartışması için S.E. Finer'ın 'Man on Horseback' isimli eserine bakınız.)

4. Askeri kurumların nasıl algılamaları vardır? Askeri yanlış algılamalar ağı (Bunun tartışmasını Samuel Huntington ve Richard Betts'in karşısında Bernard Brodie ve Martin Kitchen yapmıştır.)
 - a. 'Diğerleri düşmandır'—diğerlerini düşmanlığı abartılır. Örneğin, 1914 öncesi Alman ve Rus ordularına, Sovyetler'in Soğuk Savaş'taki ordusuna, günümüzdeki Çin'in askeri kurumuna bakınız.
 - b. 'Peşine takılma yaygındır; tehditler diğerlerinin şikayetini arttırır.' Örnekler: 1914-öncesi Wilhelm yönetimindeki Almanya'da Amiral Tirpitz'in risk kuramı ve aynı dönemdeki General Bernhardt'nin görüşleri.
 - c. 'Zafer kolaydır.' 1914'te Avrupa'daki ordular; 1930'lardaki Avrupa'daki hava güçleri; 1950-1980 arasındaki Sovyetler'in Stratejik Füze Güçleri. İki yargıya varılabilir: (a) 'zafer kolaydır' ve (b) 'saldırgan askeri duruş ve öğretiler, savunmaya yönelik duruş ve öğretilerden daha iyidir.'
 - d. 'İlk vuruş işe yarar.' 1914'teki Rus ordusu; 1941'deki Japon ordusu ve Soğuk Savaş'taki Sovyet ordusu.
 - e. 'Fırsat pencereleri yaygın ve geniştir.' 1914'teki Alman ve Avusturya orduları; 1898'deki İngiliz deniz gücü – 'Fransızlar güçleniyor, saldırabiliyorken saldıralım!'; 1867'deki Fransız ve Prusya orduları; 1950'lerde ABD ordusunda görev yapan General Power ve General Twining.
 - f. 'İmparatorluklar değerlidir; kaynakları birikimlidir.' Amerikan Generali Mahan; 1871'deki Prusya ordusu.
 - g. 'Savaş, ucuz, sağlıklı ve yararlıdır.' 1914'teki Avrupa orduları; 1979'da ABD'li General Daniel Graham.
 - h. Savaş zamanındaki iyimserlik – İkinci Dünya Savaşı'ndaki Japon ordusu- ama barış zamanında öyle değildi.
 - i. 'Savaş zamanında tırmandırıcı davranmak iyi bir cevaptır.' 1917'deki Alman ordusu; Vietnam ve Kore'deki Amerikan ordusu
5. Ne tür devletler militarizme eğilimlidir? Büyük devletler; yalnız bırakılmış devletler; kendini güvende bulmayan devletler; askeri kurumları ayrı bir topluluk haline gelmiş devletler.
6. Militarizm önermesi nasıl test edilebilir? Bu önerme nasıl tahminler yapar? Tarih militarizm önermesini doğrular mı yoksa yanlışlar mı? Amerikan ordusu, sivil bürokrasiden en azından 1980'den beri daha barışçıdır. General Colin Powell ve Amiral Crowe, Paul Wolfowitz veya Richard Perle'den önemli derecede daha barışçıdır. Bu durum, kuramdan şüphe duymamıza yol açar mı?
- B. Diğer iç kurumlar: dış politika bürokrasisi; yabancı lobiler (Çin lobisi veya Egestalılar); iş çevreleri (1954'teki United Fruit Şirketi; 1756'da Vali Dinwiddle); etc.

V. KURUM KURAMINDAN ÖNERMELER 2: MİLLİYETÇİ MİTLER YARATMAK: Devletler, etnik gruplar ve diğer varlıklar (iş çevreleri, üniversiteler, spor takımları) kendi gruplarını yücelten, onları yanlışlarından temizleyen ve diğerlerini kötüleyen mitler yaratıp, bunları kendi üyelerine aşılardılar.

- A. Eğitimde milliyetçilik ve milliyetçi mitler yaratma – 'değer aşılama' ve 'suçsuzluk kompleksi' – Philip Selznick ve Carleton Hayes'in fikirleri. 'Seçkinler, rejime destek

sağlamak, vergi toplamak ve orduya katılımı arttırmak için, devleti ve milli kurumları yücelten mitler yaratırlar.’

1. Geçmiş ile ilgili 3 mit çeşidi:

- a. Kendi kendini yücelten mitler: ‘Biz mükemmeliz, tekiz, Tanrı tarafından seçilmişiz. Dünyanın en iyi farekapanlarını biz icat ettik!’ Sovyet hükümeti, ampül, uçağı ve demiryolunu kendilerinin icat ettiğini iddia etmişti. Hintli milliyetçiler ve Türk milliyetçiler medeniyetin kendileriyle başladığını iddia ederler.
- b. Kendini suçlarından arındıran mitler üretmek: ‘Biz hiç savaş başlatmadık, hiç suç işlemedik!’ Örneğin, 1920’lerde Almanlar (Birinci Dünya Savaşı’nı biz değil, İngilizler başlattı); Sovyetler’in Küba Füze Krizi’nin çıkmasındaki sorumluluklarını reddetmeleri (‘Karayip Krizi’ olduğunu iddia ettiler); Hırvatlar’ın, İkinci Dünya Savaşı sırasında yaptıkları toplu katliamları reddetmeleri; Amerikalılar’ın 1675-77 yıllarındaki Kral Phillip Savaşı’ndaki katliamları unutmaları – çok azı hatırlar; Bin Ladin’in Müslüman toplumların hem Müslümanlar’a hem de gayri Müslimler’e karşı tüm suçları göz ardı eden yakın tarih anlatımı.
- c. ‘Ötekini’ kötüleyen mitler – ‘Komşularımız bizden daha aşağıda/saldırgan/tehlikeli.’ Hem Araplar’ın hem de İsraililer’in Batı tarafından çıkarılan bir çatışma için birbirini suçlaması. Tarihi destekten son derece uzak olmasına rağmen, Bin Ladin’in Müslüman olmayanları barbarca bir kötülük ve saldırganlık timsali olarak resmetmesi.
- d. Mitler, her iki tarafı da, büyük iddiaları haklı çıkaran büyük tarihi acılara sahip olduğuna; diğer tarafın kötü niyetleri olduğuna; diğer tarafın kendilerini hor gördüğüne ikna ederek savaflara yol açarlar.
Bazı uç durumlarda, mitler bir ‘mağdur ideolojisi’ yaratarak, bu mite inananların normal etik kurallara uyma zorunluluğu olmadığı gibi bir algı yaratırlar. Mağdur ideolojisine sahip gruplar şöyle düşünürler: ‘Mağdur olan biz olduğumuz için her zaman haklıyız. Bizim diğerlerinin haklarına saygılı olmamızı istemeyin – bu mağdur olanı suçlamaktır!’ Bu düşünce tarzına sahip birçok grup çok büyük suçlar işlemişlerdir. (örneğin, 1939-45 yılları arasında Almanlar; 1990’larda Hırvatlar ve Sırlar; günümüzde Çin?)

2. Neden mitler yaratılır? Mitler, vatandaşların ulusa katkı yapmalarını sağlarlar – vergi ödemek, orduya katılmak gibi. Buna ek olarak, mitler meşru olmayan seçkinlerin politik güçlerini arttırmasına yardımcı olurlar.

3. Neden mitlere genel olarak inanılır? Mitler, grup içi-grup dışı reflekslere oynarlar. Grup kuramcılarının da dediği gibi, bizler kendi kendimizi yüceltip diğerlerini yeren düşüncelerle donatılmışız.

4. Mit yaratmanın kısa bir tarihi: Şovenist mit yaratılışı Avrupa’da 19. yüzyıl’da doğdu; 1870-1945 yılları arasında doruğa ulaştı; 1945 sonrasında da keskin bir düşüş yaşadı. Neden?

B. Günümüz ile ilgili mitler: ‘Orwellci’ mitler, ‘sosyal-emperyal’ mitler ve ‘dikkati başka yöne çeken savaş’ mitleri – ‘komşularımız bizi yok etmek için bekliyorlar, devletinizi desteklemeniz yararınıza olur.’

- C. Şovenist mitler savaşa neden olur mu? Yoksa, onlar sadece savaş çıkarmanın mazeretleri midir? 'Şovenist mitler savaşa yol açar' önermesini nasıl test edebiliriz?
- D. Milliyetçi mitler etkisizleştirilebilir mi? Evet ise, nasıl? (Mit yaratanları utandırmak için 'Amnesia International' isimli bir sivil toplum örgütü kurarak mı başlasak?) (ç.n. Amnesty International'a (Uluslararası Af Örgütü) atıf yapıyor)

VI. DİN VE SAVAŞ

- A. Dini çatışmalar üzerine yazılan akademik çalışmaların sayısı çok değildir. Akademisyenler, 'bazı dinler savaşa daha mı yatkındır?' gibi hassas konulara değinmekten kaçınmışlardır. Özellikle 11 Eylül 2001'den beri, bu konuda ciddi bir boşluk olduğu ortaya çıkmıştır.
- B. 20.yüzyıl'dan önce dini farklılıklar savaşların önemli nedenlerinden biriydi. Ancak daha sonraları, ta ki günümüze kadar, bunun önemi azaldı. Şimdi din aramıza geri döndü! Günümüzdeki terör savaşı, Batı'ya karşı şiddet içeren İslamcı bir cevaptır.
- C. Bizler, savaş ve din ilişkisini yeterince anlayamıyoruz.
- D. Konuya başlamak için bazı önermeler şöyle olabilir:
1. Kitabi katılık: Kutsal kitapları, Tanrı'nın sözleri olarak anlamayı ifade eder. Dolayısıyla, bu sözler tartışılmaz ve değişmez. Bu durum, din ile ilgili konularda uzlaşmayı imkansız kılar çünkü uzlaşma Tanrı'nın iradesinden taviz vermek demektir. Uzlaşma olmadan da çatışma olasılığı artar. Kutsal addedilen kitaplara sıkı bağlı olan aşırı dinciler, din ile ilgili konularda diğerlerinin fikirlerini dinlememekte ısrar ederler.
 2. Kitabi katılık, kutsal kitapların yeniden yorumlanmasına ve dolayısıyla da hümanist din filozoflarının bu kitaplardaki yabancı düşmanlığı ve hasımlık olarak yorumlanabilecek bazı bölümleri daha yumuşak bir alana çekmesine veya tamamen ortadan kaldırmasına izin vermez. Bu durum dini inançların daha fazla düşmanlık alanına çekilmesine yol açar çünkü inanç orijinal halindeki katı ahlaki korunarak betonlaşır. Bu da hümanist filozofların dogmalara hümanist bir yorum getirmelerini zorlaştırır. Örneğin İslam ve Leviticus, Deuteronomy ve Joshua'nın öğretilerini katı doğrular olarak gören Hristiyanlık. Böyle dinlerde, irticai filozofların, hümanistlerin yorumlamalarını reddetmeleri ve eski dogmatik öğretilere geri dönmeleri kolaylaşır. Örneğin, İbn-i Taymiyya, İbn-i Abdül Vahab, Sayid Kutb ve diğerleri gibi Muhammed sonrası hümanist filozofların (Mutezile inancı gibi) yorumlarını reddeden irticai filozoflar. Bu kurama göre, yeni filozofların eskilerinden daha hümanist olduğu farzedilir. Bunun doğru olmadığı durumlarda ise kuram doğrulanamaz.
 3. Çatışmalar sırasında doğan dini inançlar, yabancı düşmanlığı ve şiddeti savunan metinler içerebilirler. Eğer bu metinler hala referans olarak alınırsa, şiddet devam eder. Bu durumun olası örnekleri olarak:
 - Muhammed zamanı İslam, İbn-i Taymiyya'nın İslamın doğduğu dönemdeki şiddetle veya Taymiyya'nın zamanındaki şiddetle şekillenmiş öğretileri
 - Büyük olasılıkla Eski Lahit, özellikle Numbers, Leviticus, Deuteronomy, ve Joshua. Bu durumun karşı örneği olarak, savaş döneminde ortaya çıkmasına rağmen, buna cevap olarak pasifizmi benimseyen Menonit Hristiyanlık (ç.n.

Anabaptist mezhebinin içinde var olan ABD ve Batı Avrupa'da yayılmış bir alt grup).

- Sonuç: Başka bir dinden ayrılarak ya da başka bir dinin yerine geçmeyi amaçlayan dinler, ayrıldıkları dinlere düşmanca bakan öğretiler içerebilir. Örnekler: Yeni Ahit'teki Yahudi karşıtı veya Kuran'daki Yahudi ve Hristiyanlık karşıtı sözler.

4. Milenyumculuk – artık dünyanın sonunun geldiğini ve kurtuluşun yakın olduğu inancı – tüm dünyayı yok oluşa sürükleyebilecek düşünceler içerir (hadi dünyanın sonunu getirelim!). Her din, Milenyumcu alt-gruplara sahiptir. Hristiyanlıkta, milenyumcu takdir-i ilahici kiliselerin müritleri vardır. Örneğin ABD'de John Nelson Darby ve Tim LaHaye'nin 25 milyon müridi mevcuttur. Peki, milenyumculuğun nedeni nedir? Bu dünyadaki hayattan çok sonraki hayata inanmak mı? Yoksa başka birşey mi?
5. Ölümden sonraki hayatla ilgili öğretiler içeren dini dogmalar vardır. Ama çoğu, özellikle Budistler ve Yahudiler, bu doktrinlerin önemini azaltmıştır.
6. 'Saptırma Savaşı' kuramı: Meşruiyetlerini kaybeden dini seçkinler, yabancıları öcü gibi göstererek müritlerinin yeniden kendilerini desteklemelerini sağlarlar. Bu seçkinler yabancılarla savaşır. Örnek olarak, Ortaçağ'da bozulan Hristiyanlığın Müslüman ve Yahudiler'i canavarlaştırması verilebilir.
7. İyi bir para akışına sahip kurumsallaşan dinlerin, bu para akışını devam ettirmeleri gerekir. Yabancıları canavarlaştırarak ve onları dini kurumu hedef alan karanlık tehditler olarak göstererek, müritlerinin desteğini sağlarlar. Bu, müritlerin yabancılarla karşı ayaklanmasına neden olur. Ortaçağ'da Hristiyanlık örnek olarak verilebilir.
8. Merkezi bir dini otoritenin olmaması, dinin nefret söylemcileri tarafından ele geçirilmesine yol açabilir, aynı Osama Bin Ladin örneğinde olduğu gibi. Bin Ladin, dinden çok nefret tohumları ekmeyi ve insan öldürmeyi bilirdi. 1924'te halifelik için kaldırılmasından beri, bazıları gerçek İslamı temsil ettiklerini iddia etmektedir. Luther sonrası Protestanlık karşı örnek olabilir mi?
9. Özgür tartışma ortamı, aşırı fikirleri etkisizleştirir. Özgür tartışmanın olmadığı durumlarda, hiç karşı çıkılmadığı için, çılgın fikirler yayılır. Böylece özgür tartışmanın olmadığı toplumlarda, aşırı dini fikirler yayılır.
 - a. Dine aşırı bir tolerans sağlandığı (Hiçbir din sorgulanamaz!) toplumlarda, sorgulanmadığı ve eleştirilmediği için aşırı fikirler güçlenir. Japonya'da şiddet unsurları içeren Aum Shinrikyo tarikatının gelişmesinin nedenlerinden biri bu durumdur.
 - b. Demokrasinin eksikliği, bütün toplumlarda özgür tartışma ortamının oluşmasını engeller. Bu da aşırı düşüncelerin eleştirilmeden gelişmesine yol açar. Nefret söylemleri içeren Vahabiler'in otoriter Suudi Arabistan'da gelişmesi örnek olabilir. Demokratik bir Suudi Arabistan'da işleri muhtemelen daha zor olurdu.
10. Yayılmacı dinler de, yayılmaya çalışan dine mensup gruplarla, yayılmacılığı saldırganlık olarak gören hedefteki dini grupların arasında çatışmaya yol açabilir.
11. Mağdur söylemine dayanan dinler (Baskı altındayız! Her zaman baskı altındaydık! Biz her zaman haklıyız çünkü biz her zaman mağdurduk!) ahlaki davranma

sorumlulukları olmadığını ve herşeyi yapma hakları oldukları düşünürler. Dolayısıyla, toplu katliam yapmaya yatkındırlar. Örneğin, 1900'lerden itibaren İslamcı düşünüş mağdur söylemine sahiptir. ABD'de dini yaşam tarzı yayılmasına rağmen, bazı Hristian ve Yahudi gruplar din-karşıtı laik Amerikan toplumu tarafından baskı altında olduklarını iddia ederler.

12. Tehdit edilen dinler saldırganlaşır. Örnek: Laik kültürle tehdit edildiklerini düşünen dini grupların karşı saldırıları.
13. Statünün tersine dönmesi: Daha önceleri baskın olsa da sonraları azınlığa düşen dini gruplar da şiddete yatkındır çünkü statünün tersine dönmesi şiddetin önemli bir nedenidir. Örneğin, bazıları der ki günümüzdeki İslamcı şiddetin nedeni önceleri baskın olan İslamın 1683'ten beri düşüşe geçmiş olmasının bir cevabıdır.
14. Kendilerinin münhasır olduğunu - kendilerinin Tanrı'ya ve cennete ulaşmak için tek geçerli din olduğunu iddia eden - dinler de diğerlerine karşı daha saldırgan olabilir çünkü diğer dinlerin içeriğinin boş olduğunu düşünürler. Hristiyanlık böyle münhasır bir dindir (Bunu savunmak için Mark ve John'un akidelerini örnek ver: 'Bana inanmayanlar lanetlenecektir' (Mark 16:16'da İsa); 'Yol benim...Benim dışında Tanrı'ya ulaşma yolu yoktur.' (John 14:6'da İsa)). Hinduizm ve Budizm kendilerini daha az münhasır olarak görür – Hinduizm muhtemelen çok tanrılı olduğundan, Budizm de müritlerinin Tanrı'ya inanmamasından. Nuh'un yedi kuralına uymak koşuluyla, Yahudi olmayanların da inanç sahibi olduğunu düşünen Yahudilik ve inançlı davrananların da kendi Tanrıları tarafından ödüllendirileceğini ve korkmamalarını söyleyen İslam da daha az münhasır dinlerdir.
15. Tektanrıcılık çatışmaya yol açar. Çoktanrıcıların tersine, tektanrıcılar, tek meşru Tanrı dışında Tanrı olabileceğini reddederler. Dolayısıyla, birden fazla din olabileceği fikrini reddetme eğilimleri de vardır.

Bu önermelerin gerisinde yatan yargı şudur: nefrete dayanan dini ideolojiler, nefrete dayanan diğer ideolojilerden daha tehlikelidir çünkü bu ideolojiye inanların yanlarında Tanrı'nın ahlaki otoritesinin olduğunu ve Tanrı'nın iradesini yerine getirdiklerini düşünürler. Bu da onların, normal ahlak kurallarına göre hareket etme sorumluluğundan kurtulduklarını; Tanrı'nın iradesinden kaynaklı büyük ödüller alacaklarını; ölüm sonrası cennete gideceklerini inanmalarına yol açar. Dolayısıyla, daha büyük bir enerjiyle, normal kısıtlamalardan sıyrılarak savaşırlar. Yani, dini nefret fikri fazladan tehlikelidir. (Scott Appleby'in çalışmasına bakınız.)

Bunun karşısındaki önermeyi de ele alalım: 'Din barışın sebebidir. Dünyadaki bütün büyük dinler, öldürmeyi yasaklarlar ve insan hayatına değer verirler. Bu da savaşı engeller.'

Düşünülmesi gereken bir olay: Hristiyanlığın milenyumcu takdir-i ilahiciliği. Dünya görüşü, Tim F. LaHaye ve Jerry B. Jenkins'in 'Left Behind' isimli kitap serisi üzerinde kurulmuştur. Serideki son kitapta ('Glorious Appearing: the End of Days')te, topluluk tarafından öldürülen İsa'nın dünyaya dönüp, dinden sapmış bu dünyayı cehennem ateşiyle yakmasını şöyle tanımlar:

'İsa'nın elini birkaç santim kaldırmayla, dünya ikiye yarıldı ve insanları içine almaya başladı. Çılgınlıkları yarığın kapanmasıyla kesildi'. İsa'nın bir sözünü, talihsiz

insanların etleri sıyrıldı, gözleri eridi, dilleri parçalandı. Heryer parçalanın erkek ve kadın bedenleriyle dolmuştı. (17 Temmuz 2004 tarihli New York Times'ta yayınlanan, Nicholas D. Kristof'un 'Jesus and Jihad' yazısından alınmıştır). Dinden kaynaklanan nefretle nasıl mücadele edilir? Bir fikir: 'Dini Nefrete İzleme Örgütü' kurulabilir. Tanrı'nın veya bir dinin otoritesini kullanarak nefret ve şiddeti yaygınlaştıranları açıklayan ve utandıran bir sivil toplum örgütü. Bu etkili olur mu? Başka bir fikir: Dinleri, geçmişte işlenen suçları kayıt altına alan, bu suçlar yüzünden üzüntülerini bildiren ve kurbanları anıp olanları unutmamak için dini ritüeller düzenleyen Gerçek ve Uzlaşma Komisyonları kurmaları için ikna etmek. Başka bir fikir de Sam Harris ve Richard Dawkins'ten: dinleri yok edelim? Bunun yakın zamanda gerçekleşme olasılığı var mı? Bu iyi birşey olur mu?

VII. KURUM KURAMINDAN ÖNERMELER 3: ANALİZ YAPMAYI ZORLAŞTIRAN ETKENLER OLARAK ÖZ DEĞERLENDİRME EKSİKLİĞİ VE STRATEJİSİZLİK

- A. Devletler ve toplumların öz değerlendirme yapamaması: 'Güçlü olanın eleştiriye tahammülsüzlüğü, toplumların baskın fikirleri ve politikaları eleştirenleri cezalandırmasına; dolayısıyla, bu da öz değerlendirmenin az ve zayıf olmasına yol açar.' (Bununla ilgili çalışmalar: Irving Janis, *Groupthink*; Aaron Wildavsky, 'The Self Evaluating Organization').
1. Bürokraside öz değerlendirme eksikliği: İki açıklama
 - a. Irving Janis'in 'Grup düşüncesi' önermesi
 - b. 'Değerlendirme yapanların cezalandırılması' önermesi.
 - c. Cezalandırma önermesi örnekleri: ABD'de 1970'lerde, C5A uçaklarının yüksek maliyetlerini ortaya çıkaran Ernest Fitzgerald'ın (ç.n. Pentagon'da bir bürokrat) kovulması; Havagücünün denizdeki etkinliğini gösteren Billy Mitchell'in kovulması (ç.n. 1925'te Amerikan Deniz ve Hava Güçlerini eleştirdiği için rütbesi düşürülen General Mitchell'a atıf yapılıyor). 1940 ve 1950'lerde, ABD'de, Chiang Kai Shek rejimi hakkında doğruları söyleyen 'Çindeki Eller' grubunun üyelerinin görevden el çektirilmesi (ç.n. 'China Hands', ABD'de Çin hakkında bilgi sahibi olan diplomat, asker, ve bürokratlara verilen isim.) Saddam Hüseyin, kendisine kötü haber getiren herkesi öldürttü. 1941'de Japon hükümeti Amerikan sanayi gücünün Japonya'ninkini 10'a katladığını söyleyen analisti kovdu. J. Colin (ç.n. Fransız asker), 1914 öncesinde, Fransa'nın uygunsuz saldırgan askeri doktrinlerinin yanlış olduğunu savunmuştu. Hainlikle suçlandı ve kovuldu.
 - d. Değerlendirme yapanların cezalandırılmasına veya üstlerinin çizilmesine yol açan etkenler: Akıllıca bir politikanın oluşturulması ve bunun uygulanması için gereken unsurlar arasındaki çatışma. Muhafifler, politikaların uygulanmasını zorlaştıracığından, önceden saf dışı edilir. Ama bu da, politikanın uygulanması sürecine zarar verir.
 2. Basın ve üniversitelerdeki öz değerlendirme eksikliği (Robert Lynd'in Knowledge for What? Çalışmasına bakınız): 'Filo profesörleri' olarak tanımlanan Alman akademisyenlerin, 1914 öncesinde Almanya'nın çok da akıllıca olmayan donanma politikasını yayması. Dürüst tarihçiler olan Hermann Kantorowicz and Eckert Kehr'in Birinci Dünya Savaşı ile ilgili doğruları söyledikleri için 1918'den sonra

- Almanya'dan kovulması. Fritz Fischer (ç.n. Alman tarihçi)'in Birinci Dünya Savaşı hakkında söyledikleri yüzünden 1960'larda saldırıya uğraması.
3. Basın ve üniversitelerin değerlendirme yapmasını engelleyen etkenler neler?: Basın işinin değerlendirme yapmak değil, bildirmek olduğunu düşünür. Ayrıca, basın kendisinin bilgi kaynağı olan devlet kurumlarını kendisine yabancılaştırmaktan korkar. Basın okuyucusunu memnun ederek kendi ürününü satın almasını sağlamak için, doğruyu yansıtmaya bile okuyucunun duymak istediği şeyleri söyleyebilir. Akademisyenler, eleştirdiklerinden gelebilecek karşı saldırıdan çekindiklerinde az değerlendirme yapabilir. Ama genellikle sebep, akademisyenlerin işlerinin değerlendirme yapmak olmadığını düşünmeleridir. Toplumun borçlu oldukları şeyin değerlendirme olmadığını düşünebilirler. Cevaplarının sadece kendilerini ilgilendireceği, ilgisiz sorular sormaktan imtina ederler.
 4. Sonuçlar: Toplumlardan tarafından kahramanlaştırılan çığlıklarını düşünün. Napolyon, Fransa'yı yıkıma sürüklemesine rağmen, çok saygı görmüştür. General Eric von Ludendorff, Birinci Dünya Savaşı'nda Almanya'yı yıkıma sürüklemesine rağmen sonraları onurlandırılmıştır. Almanya'nın Schlieffen Plan'ını, çığınca bir plan olmasına rağmen, 1956'ya kadar sorgulanmamıştır. Avusturya-Macaristan Generali Conrad von Hötzendorf, Birinci Dünya Savaşı'nın en çığınca figürlerinden birisiydi ama ancak savaştan onlarca yıl sonra Avusturya'da eleştirilebildi.
 5. Çözümler: Isık çalanları koruyan yasalar yapmak olabilir mi? (ç.n. İngilizce'de muhalif sesleri tanımlamak için kullanılan 'whistle-blower' deyimine atıf yapılıyor). Bu yapıldı. Politika analizcileri ve muhaliflere iş olanağı sağlamak? Bu da yapıldı. Üniversite profesörleri politika değerlendirmecisi olması gereken, onlar özgürlüklerini az önemli sorulara cevaplar arayarak geçiriyorlar. Değerlendirme yapacakların daha etik bir pozisyon almalarını sağlamak?
- B. Stratejisizlik: 'Devletler, büyük ulusal stratejilerini ve temel dış politikalarını belirsiz bırakmaya ya da hiç böyle bir strateji oluşturmamaya eğilimlidir.' Sonuçlar:
- Öğrenememe: Örneğin, ABD'nin Asya politikası geçmişten ders çıkarmadığı için, ancak 1960lar'daki Çin-Sovyet ittifakının dağılmasıyla kendini bu duruma uydurdu.
 - Bilginin kısa süreliğine saklanması: Örnek: ABD, 1965'e kadar, 1954'te Vietnam'da ne öğrendiğini unutması.
 - Açıklama yapmanın zorlaşması: Örneğin, 1939 öncesi, İngiltere'nin Almanya'ya politikasını açıklamada zorlanması ve Hitler'in bundan kaynaklanan yanlış hesaplamaları.
- C. Kontrol kültürlerinden kaynaklanan yanlış algılamalar: Bolşeviklik, aşırı İslamcılık, Kuzey Kore'deki komünizm, Mooniler (ç.n. ABD'de görülen Sun Myon Moon tarafından kurulmuş bir Hristiyanlık mezhebi), 'Heaven's Gate' tarikatı gibi diğer dini tarikatlar bu durumu örnekleyebilir. Kontrol kültürleri, bir bireye veya olguya bağlanırlar; inananlarını dış dünyadan soyutlarlar; ve onları içinde paranoyak ve şovenist unsurlar bulunan bir propaganda ile eğitirler. Kontrol kültürlerinin liderleri genellikle insanları izole etme hususunda zorlayıcıdır, hatta özgür ve muhalif düşünceyi susturmak için teröristçe davranışlar dahi sergilerler. Kültürler, bütün toplumu kavrayarak, sadece kendi üyelerinin yararlanabileceği bir toplum yaratırlar.

Kültler ile ilgili hususlar: (1) Üyelerin düşünceleri, bağlılık, disiplin ve maneviyatı korumak amacıyla kontrol edilir. (2) Bu kontrol şu yollarla kurulur: (a) üyeleri dış dünyadan izole ederek – üyeleri zorlayarak ve onları dış dünyadaki bağlarının yerine geçecek bir toplum yaratarak; (b) propaganda yoluyla; (c) genellikle zor kullanarak, muhalifleri bastırma yoluyla; (d) bazen de üyeleri düşünmekten alıkoymak, organize olmalarını engellemek için çalıştırmak. (3) Propaganda paranoyak ve şovenist unsurlar içerir: ‘Tehdit altındayız; mağduruz; üstünüz; diğerleri şeytandır, biz de dünyayı onlardan koruyoruz.’ Bazen de kült liderlerinin ilahi olduğu veya ilahi bir varlıkla bağlantılı olduğu savunulur.

VIII. ‘SARMAL MODEL’ VE ‘CAYDIRICILIK’ KARŞITLIĞI (YA DA ‘CAYDIRICILIK MODELİ’ VEYA ‘MÜNİH MODELİ’): SERT VE DAHA YUMUŞAK POLİTİKALAR ARASINDA SEÇİM YAPMAK MESELESİ VE YANLIŞ SEÇİMLERİN YARATTIĞI TEHLİKELER

- A. Sarmal ve caydırıcılık modeller nelerdir?
- B. Sarmal model açıklaması:
 1. Psikolojik faktörler, sarmal modeli açıklar mı? (IIIA ve IIIB’ye bakınız)
 2. Milliyetçi mitlerin yaratılması sarmal modeli açıklar mı?
- C. Ödülün mü yoksa cezanın mı daha iyi işleyeceğini belirleyen koşullar nelerdir?
 1. Diğer devlet saldırgan mıdır yoksa statüko yanlısı bir devlet midir? (ve kendini saldırgan veya statüko yanlısı olarak mı görüyor?)
 2. Diğer devletin iddiaları meşru mudur yoksa değil midir? (ve iddialarını kendi meşru görüyor mu?)
 3. Diğer devlet güçlü mü zayıf mı?
 4. Diğer devlet tarafından talep edilen tavizler onun saldırganlığını arttırır mı?